

1 MEI 1911.

AFLEVERING 1.

REDACTIE:

E. HEIMANS, AMSTERDAM,
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

E. HEIMANS, PL. MUIDERGR. 123, AMSTERDAM.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATRICE:

A. W. L. VERSLUYS-POELMAN,
2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per jaar / 4.80.

DE KOEKOEK.

TERWIJL ik dit schrijf, kan ik telkens als ik wil het bruine oog zien schitteren van een heggemuschie, dat zijn nestje heeft in de klimopversiering van een rustiek hekje, precies anderhalven meter van mijn raam verwijderd. Het diertje zit nu (8 April) in 't vroege morgenuur zijn jongen te koesteren; hij heeft maar twee jongen en één blauw eitje is niet uitgekomen. We verwonderen er ons nog steeds over, dat ze hun nest zoo ongemerkt hebben kunnen bouwen op het drukste punt van ons erf, waar iedereen voorbij moet, die zich begeeft naar huis, tuin of keuken en de jongens met fietsen bonken, om zoo te zeggen, regelmatig tegen de hekkepaal. We vonden het nest pas, toen er al jongen in waren; in 't laatst van Maart moet 't vogeltje begonnen zijn te broeden.

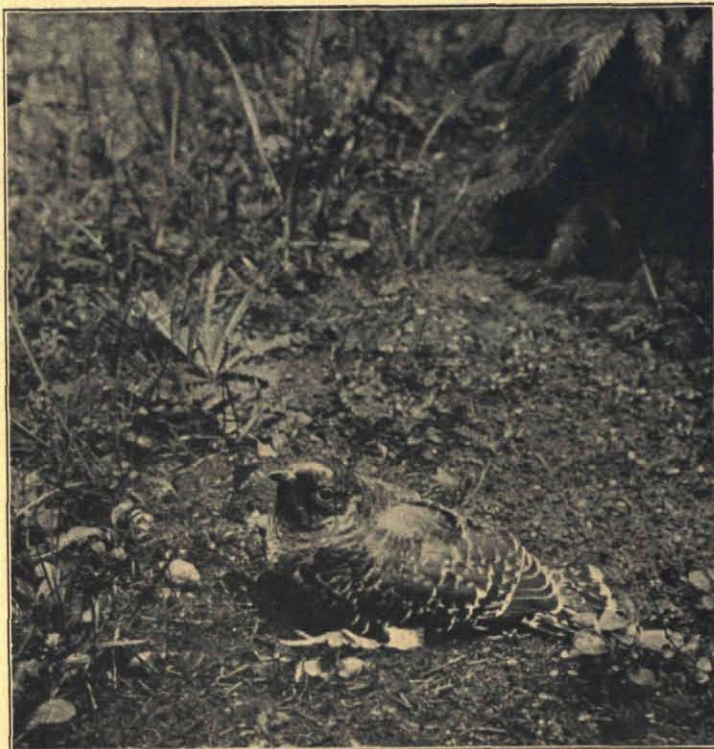
Ik weet nog meer van die vroege heggemuschie-nesten in de buurt en daar ben ik van harte blij mee, want al deze vroege broedsels kunnen nu uitvliegen, als de koekoek pas begint eieren te leggen; en daar die in onze streek een bijzondere voorkeur toont voor de heggemuschie, is 't maar goed, dat deze alleraardigste zangertjes en zeer bijzondere vrienden van den huize hun eerste broedsel veilig kunnen grootbrengen.

En 't tweede broedsel, wel, ik hoop, dat het ons gelegenheid zal geven voor nieuwe waarnemingen omtrent het leven van den koekoek, want daar weten we nog lang niet alles van.

Dezer dagen kreeg ik een klein Zwitsersch boekje in handen: *Unsere Singvögel, ihr Gesang, Leben und Lieben*, nach eigener vieljährigen Beobachtung von Joh. Ulrich Ramseyer, Lehrer. Aurau, Emil Wery 1908. Wanneer iemand de resultaten van waarnemingen over vele jaren neerlegt in 83 pagina's klein octavo, dan kun je er wel vertrouwen in stellen, zelfs al komen er dingen in

voor, die in 't geheel niet strooken met onze eigen kennis en ervaring. Wat die Ramseyer nu van zijn koekoeks-avonturen vertelt, bracht mij in de grootste verbazing en toen ik 't boekje sloot, zei ik tot mezelf: ik zal toch zien, dat ik zoo iets toch ook eens onder de oogen krijg.

Tot drie keer toe was hij in staat, om bij te wonen, hoe de wijfjeskoekoek haar ei brengt in 't vreemde nest, éénmaal in een kramsvogelnest, de andere keer bij een kwikstaartje, de derde maal bij 't paapje. Het gebeurde telkens tegen den avond. Mannetje en wijfje-koekoek ver-

Overveen.

Jonge koekoek in afwachting.

Foto A. BURDET.

schenen beide ten tooneele; het mannetje verontrustte de broedende vogels, luid roepend en vlak langs de nesten vliegend. Wanneer dan de kleine zangvogels hem gingen vervolgen, dan sloop het wijfje nader, met het ei in haar bek en legde dit dan in 't nest, dat zij had uitgekozen. Lag het eitje er goed en wel in, dan riep zij zachtjes: kû, kû, kû en ging er van door.

Bij een van die gelegenheden merkte Ramseyer bovendien nog op, dat 't koekoekwijfje achtereenvolgens drie nesten bezocht en onderzocht, nl. van de geelgors, het braamsluipertje en de kramsvogel, en eerst in 't laatste haar ei

deponeerde, dat dan ook 't meest op een kramsvogelei leek. Een andermaal zocht het koekoekwifje achtereenvolgens de nesten af van winterkoning, zwartkopje, roodborstje, en zanglijster, om ten slotte haar keus te bepalen bij een kwikstaartjesnest dat in een houtmijt lag. Daar stopte ze met veel moeite haar eitje in en dat leek weer precies op een kwikstaart-ei. Wij weten intusschen, dat ook wel eens koekoekseieren gevonden worden bij eitjes, waar ze in 't geheel niet op lijken.

Maar nu 't mooiste. Na twintig dagen ging Ramseyer zijn kramsvogelnest weer opzoeken, op een Zondagmorgen in de vroege; hij had vier uren bergop bergaf te loopen, om er te komen; maar daar gaf hij niet om. Als 't zijn vogeltjes gold, dan zag hij niet op tegen moeite en hij sprong dan ook wel eens vrijmoedig om met de omstandigheden des levens, liet zijn privaattlessen in den steek en „verknoeide” met zijn leerlingen ook eens een heelen schooltijd, toen er een familie pas uitgevlogen koolmeesjes in 't schoollokaal (ramen stonden 'szomers natuurlijk altijd wijd open) binnendrong en op de lessenaar gingen zitten.

Als ik dezen zomer in Zwitserland kom, ga ik hem stellig eens opzoeken.

Nu, hij kwam dan bij zijn kramsvogelnest en vond daar de jonge koekoek al heel groot, met nog een levend jong kramsvogeltje naast zich en er lagen drie doode kramsvogeljongen buiten 't nest. Deze hadden alle echter reeds duidelijke veertjes, zoodat ze stellig eenige dagen naast den jongen koekoek in 't nest hadden geleefd. Ook in 't kwikstaartnest bleven de jonge kwikstaartjes nog eenige dagen in leven en kwijnden weg, doordat ze niet genoeg te eten kregen.

Dit is nu geheel in strijd met wat wij hier zien. Bij ons gooit de jonge

Overveen.

Jonge koekoek gevoerd door heggemus.

Foto A. BURDET.

koekoek, zoodra hij uit 't ei komt alle roerende goederen uit 't nest, zoowel eieren als jongen. Velen onzer lezers kennen de mooie stereofoto van den heer Burdet, waar te zien is hoe de jonge koekoek drie eieren en twee jongen van een roodstaartje uit 't nest heeft geworpen. Ook werd in onze duinen gezien, dat een kleine koekoek jonge, nog levende paapjes overboord zette.

Intusschen stel ik volkomen geloof in Ramseyers mededeelingen en ik kan mij ook den toestand in dat kwikstaartennest wel verklaren. Dat lag in een houtmijt in een soort van tunnel en daar moet het uitwerpen van de jongen wel zoo goed als onmogelijk geweest zijn. Ook is 't wel mogelijk, dat zulke dingen bij ons toch ook gebeuren en daarom vraag ik onze lezers, om nog eens zeer bijzonder en op nieuw op onze koekoek te gaan letten.

Voor al ook omdat ik in de boeken herhaald bevestigingen vind van Ramseyers beweringen. In „Les Auxiliaires” van J. H. Fabre is een heel mooie gravure van een witte kwikstaart, die een jonge koekoek een libel presenteert. Naast het groote vraatzuchtige koekoeksjong zit een klein verpietert kwikstaartjesjonkie, dat ook naar de libel gaapt, maar hij krijgt niets en moet sterven. Ook dit nest ligt in een houtmijt; de illustratie zou dienst hebben kunnen doen voor Ramseyers boek. Verder vond ik in een voortreffelijk Italiaansch vogelboek een gekleurde plaat van een koekoeksjong in 't nest, ook alweer met een ander jong naast zich. Ook Bourget vertelt in „Beaux Dimanches” van een dergelijk geval.

Je zoudt kunnen gaan denken, dat die zuidelijke koekoeken het uitwerpinstinct missen, maar in de Ornithologie de la Savoie van J. H. Bailly wordt weer omstandig en met vermelding van vele ooggetuigen verhaald, hoe daar de jonge koekoeken onmiddellijk alle eitjes uit 't nest gooien. Intusschen vertelt Bailly ook alweer, dat 't koekoeksei altijd eerder uitkomt dan de andere eieren, en dat klopt weer niet met onze waarnemingen. Ook vond hij eenige malen twee koekoekseieren in eenzelfde nest. Zijn mededeeling dat de oude koekoeken nesten uithalen en eieren en jongen verslinden en zodoende groote verwoestingen aanrichten onder merels, lijsters, grasmusschen, leeuwerikken, piepers en gorzen berust zeker op verwisseling met den sperwer.

Het is bekend, dat de pleegouders van den koekoek hun ondergeschoven kind verzorgen met groote liefde en zelfopoffering. Al heel gauw wordt de kleine veelvraat te groot voor 't nest; onze foto laat heel aardig zien, hoe hij er letterlijk „uit” groeit. Hij verlaat het dan ten slotte en wordt dan nog dagen achtereen gevolgd en verpleegd door zijn aangenomen ouders, zelfs wanneer hij al heel goed kan vliegen. Hij weet met zoo'n aandrang om voedsel te vragen, dat de oude vogeltjes het hem blijven brengen, ook al kon hij 't zelf wel zoeken, en menigmaal komt het voor, dat ook andere vogeltjes gehoor geven aan den roepstem en hun bijdrage komen offeren. Op Texel heb ik gezien, dat een bijna geheel volwassen koekoek achtereenvolgens werd gevoerd door een gele kwikstaart en een vink.

Ramseyer heeft daar weer veel meer van gezien. Hij trof een van zijn

jonge koekoeken aan ongeveer 5 M. hoog gezeten op een eiketak en schreeuwend op de manier van een notekraker. Een zwerm van kleine vogeltjes waren bezig hem te voeren. De eigenlijke pleegouders waren daar ook nog bij, maar Ramseyer meent, dat die naar hun gast niet meer omzien, als die uit hun broedgebied zwerft, en dan wordt hij verzorgd door wildvreemden.

Wij hopen dit jaar veel koekoeksnieuws op te doen. Niemand weet ook nog, hoeveel eieren een koekoek per seizoen legt, sommigen zeggen wel twintig, anderen vijf of zes; ik behoor tot de laatsten, maar volstreekte zekerheid hebben we niet. Ook omtrent de veelvuldigheid en de schuwheid van onzen vogel loopen de meeningen sterk uiteen. In de meeste streken van ons land komt de koekoek veelvuldig voor, dikwijls bekommert hij zich weinig om de aanwezigheid der menschen; op Texel, op Walcheren en in 't Naardermeer heb ik ze wel zoo dicht bij mij gehad, dat ik de oogleden kon onderscheiden. Ze komen aan tusschen 25 Maart en 20 April (dit jaar bijzonder laat) en roepen tot half Juli (in 1910 tot den 18^{den}).

Komt, wie verschaft nog wat gegevens?

JAC. P. THJSSE.

DE BOSCHANEMONE.

CH, ze is een heel gewoon plantje, de boschanemone; *maar* een doodgewone plant. We gebruiken zeer dikwijls het woordje *maar*, als we iets alledaagsch, eenvoudig, algemeen — heel gewoon — vinden, en we duiden er, zoo niet bepaald minachting, dan toch geringschatting door aan.

En nu geloof ik, dat het niet volkomen in den haak is, wanneer natuurliefhebbers altijd iets bijzonders, iets zeldzaams moeten hebben, om er zich mee bezig te kunnen houden. Ja, ik geloof zelfs, dat het verkeerd is, als men, te ijverig en vurig jagend naar — laten we maar „rariteiten“ zeggen, — het doodeenvoudige, waaruit niemendal meer te leeren valt, voorbijziet. Want ik geloof ook dit nog, dat de natuurliefhebbers niet in de eerste plaats naar buiten gaan om te studeeren, maar om te genieten. — En daarom kan de boschanemone er zich dan ook wel in verheugen, algemeen geliefd te zijn, daar zij werkelijk te genieten geeft, ze moge dan weinig stof voor studie leveren.

Ja, de boschanemone is een der meest beminde plantjes. Ze ziet er werkelijk ook heel aardig uit; maar toch is *dat* de voornaamste oorzaak niet, waarom ze zoo zeer in ieders gunst staat.

Kijk, we zeggen wel, dat ook de winter allerlei schoons en interessants aanbiedt. We verblijden ons in 't koude seizoen met de mossen, de knoppen en vooral met de paddenstoelen. O neen, we hebben in het triestige wintertij geen klagen, we hebben te genieten van het verborgen leven, dat we dan overal